

Nem csak papír kérdése

Tenyésztés és szaporítás – mi a különbség?

Vissza-visszatérő kérdés, hogy miért érdemes fajtatiszta macskát tenyésztőtől vásárolni, még akkor is, ha törzskönyv nélkül olcsóbban is hozzájuthatunk. Lássuk most egy tapasztalt tenyésztő részletesen és közérthetően megfogalmazott véleményét erről a témáról!

Mindenekelőtt szükségesnek érzem, hogy tisztázásra kerüljön néhány nagyon fontos kifejezés, melyeket a hétköznapi ember sokszor összekever.

FAJTISZTA = Egy meghatározott fajhoz tartozó egyed, melynek minden felmenője ugyanahhoz a fajhoz tartozik. A FAJ a természetben szaporodóképes utódokat létrehozó egyedek csoportja. A vadmacska (*Felis silvestris*), beleértve annak valamennyi alfaját, egy biológiai faj. Ennek házasított változata a házimacska (*Felis silvestris catus*), amelynek számos tenyésztett fajtája van. Ezek mindegyike képes egymás közt termékeny utódot létrehozni, és bármely párosításból származó utód, sőt, a keverék macskák ultrakeverék kölyke is FAJTISZTA, hiszen macska.

FAJTATISZTA = Olyan egyed, amelynek minden felmenője ugyanahhoz a tenyésztett fajtához tartozik. A FAJTA egy fajon belül az ember által létrehozott és tudatosan fenntartott, többé-kevésbé egységes csoport, melynek egyedei külső és belső tulajdonságaikban nagyjából megegyeznek, és jellegzetességeik alapján a faj többi egyedétől jól elhatárolhatók. Ezeket a fajtajelleget tartalmazza a fajta hivatalos leírása, a fajtastandard. Két fajtatiszta macska utódja sem FAJTATISZTA, ha a szülők nem azonos, hanem különböző fajtához tartoznak.

TENYÉSZTÉS = A fajták tudatos fenntartása, jellegzetességeik, értékeik megőrzése, átmentése a következő generációkba, a FAJTATISZTA egyedek tervszerű párosítása révén. A tenyésztők eszköze a nemesítés, azaz a legjobb fajtajelleget mutató, legegészségesebb állatok kiválasztása továbbtenyésztése, melyben mindig az előnyök kerülnek előtérbe, és a tenyésztő ezekről különféle módon visszaigazolást szerez (küllem = kiállítás, egészség = genetikai és klinikai egészségügyi szűrések). A tenyésztő elhivatott, minden alom létrejöttét szakmailag meg tudja indokolni, és az alomok legjobban sikerült, legígéretesebb kismacskáit továbbtenyésztésre kiválasztja, megtartja, kihelyezi, vagy tenyésztésre adja.

A tenyésztő a kismacskáiért felelősséget vállal, tapasztalatait, segítségét szívesen átadja kismacskái gazdáinak, akiket nagy körültekintéssel választ ki. Tulajdonosváltáskor precízen

elmond minden tudnivalót, felkészíti a leendő gazdákat a kölyökvállalásra, és mindig ott van a háttérben. A tenyésztés sosem a fő jövedelemforrás, mert egy tenyésztő kiadásai már évekkal a tenyésztés megkezdése előtt nagyobbak, mint amennyi bevétele egy-egy alomból származhatnak. Ezen – kívülállóként, aktuális almot látva gyors fejszámolással nagynak tűnő – bevételek pedig a folytatásra, a fenntartásra nagyon hamar elmennek, hiszen a tenyésztőnek nemcsak múltban és a jelenben vannak kiadásai, de folyamatosan fejleszt, újít, új vérvonalakra, macskákra, fedeztetésekre áldoz. Így az átmeneti bevétel folyamatos körforgásban van.

SZAPORÍTÁS = A tenyésztők által reklámozott, „befuttatott” fajták haszonszerzés céljából történő párosítása, szakmai hozzáértés és minőségi egyedek nélkül. Ez a tevékenység messze van a nemesítéstől, hiszen sok esetben már a fajtastandardnak eleve nem megfelelő, de semmiképpen sem az alom legjobbjának választott egyedek kerülnek szaporításra. Sokszor már ivaréresi kor előtt, még messze a teljes kifejlődéstől ki vannak téve a párosításnak, a macskák, melyeknek származása is már kétes. Sokszor törzskönyvvel sem rendelkeznek, a szaporító viszont megmagyarázza a leendő gazdának, hogy nincs is rá szükség, és a szülőknek amúgy is volt. Ilyen esetben, ha a szülőknek „amúgy is” volt, és a tenyésztés minimális feltételei valóban megvannak, akkor a kismacskák számára a törzskönyv kiváltása 2 – 3 ezer Ft. Tehát, ha valaki azt mondja, hogy erre nincs szükség, az nem azért van, mert 2 – 3 ezer Ft-ot szeretne spórolni a gazdának, hanem azért, mert **NEM ÁLLNAK FENN** azok a minimális feltételek, melyek szerint a szülők megfelelnek fajtájuk standardjának, alapvető követeléseinek. Ilyen esetben a macska már **NEM** nevezhető fajtatisztának, hanem „fajta jellegű” lesz. Ezt hívják a világon minden dolog esetében hamisítványnak: majdnem olyan, de nem az.

Fontos tudni, hogy a szaporítók macskáinak minősége legtöbbször nem éri el a minimálisan megkövetelhető szintet sem, ezért ezek a macskák a kiállítások világában sem fordulnak meg. Az alacsony minőség viszont nem teszi lehetővé a nemesítést, mert nemhogy az alapok nem elegendők, a hozzájuk választott párok sem a minőségi előrelépés jegyében kerülnek kiválasztásra.

Nem csak a törzskönyv a tét

A szaporítók a tenyésztők hátán próbálnak felkapaszkodni, a tenyésztők által ismertté tett fajtákból minél kisebb befektetéssel, minél gyorsabban, minél több hasznot húzni. Nem tartják be a pihenőidőt sem két alom között a nőstényeik számára, szó szerint „szülőgépekként” használják őket. A felnevelés költségeit minimumra szorítják, mindenből a legolcsóbb megoldást alkalmazva. A kismacskák szocializációja legtöbbször teljes mértékben hiányzik, és a gazdák csak azt tapasztalják, hogy kismacskájuk pont nem olyan, mint amilyen viselkedést a fajtáról elképzeltek,

láttak – majd jönnek a kérdések: miért agresszív, miért félős, miért, miért, miért..?!

A szaporító jellemzője – mellyel a gazda csak később fog szembesülni –, hogy a legelső felmerülő probléma esetén nem érhető el, nem veszi fel a telefont, nem vállal felelősséget mindazért, amit létrehozott. A legtöbb gazda természetesen az első pillanattól fogva nagyon szereti a macskáját, így mindent meg fog tenni azért, hogy a felmerülő problémákat orvosolja, de bele sem gondol, hogy a tenyésztőtől vásárolt kismacskával szemben a vételár különbözetét és annak még sokszorosát az állatorvosoknak fogja kifizetni. S természetesen a kismacska nem tehet semmiről. A kismacska egy áldozat. Egy felelőtlen ember teremtménye, mely legföljebb csak emlékeztet az eredetire, de valójában hamisítvány, annak minden hibájával együtt. S ettől még szerethető, senki nem vonja kétségbe. De miért kellett megszületnie?

Jól tenyészteni nem könnyű

Félreértés ne essék! Aki egy kicsit is jobban belelát egy tenyésztő életébe – túl a rózsaszín felhőkön, habos-babos babákon és csillámokon –, az hamar meglátja, hogy az elhivatott tenyésztés életforma. Olyan élet, melyben ha úgy jönnek ki a dolgok, nincsenek ünnepnapok, hétvégék, éjszakák. Ellenben van etetés, foglalkozás, takarítás, kakiszedés. Hóban, fagyban, télben-nyárban.

A tenyésztés tudomány és művészet is egyben. Tudni kell a genetika alapszabályait, ismerni a fajtát mindennél jobban. Ismerni a történelmét, a küllemét, az ápolását, az igényeit, a főbb vérvonalakat, azoknak a hibáit, és rendelkezni kell egy tervvel. Terv nélkül esélytelen előrelépni. Ha nincs egy ideális macskakép az ember fejében, akkor nincs hova haladni. A tökéletes macska tenyésztése a cél, és az ehhez vezető út rendkívül rögös, úton-útfélen akadályokkal és áldozatokkal, lemondásokkal van tele. Hiszen a tudás és áldozatok mellett itt van egy olyan kikerülhetetlen faktor, mellyel nem lehet tervezni, és a legváratlanabb pillanatokban csap le: a természet. Mert ember tervez... A tenyésztés számunka azt jelenti, hogy mindent, ami tervezhető, tervezünk és bebiztosítunk. Ezzel nem csak a saját, de kismacskáink gazdáinak életét is könnyebbé tesszük.

Minőségi alapok

S hogy mindez hogyan lehetséges? Mint azt már fentebb említettem, a tenyésztés valójában nemesítés. A jobbnál is jobbat szeretnénk, ehhez pedig a legjobb alapokra van szükség. Hosszú válogatás, keresgélés, személyes látogatás és tanulás után az almok legjobb kismacskáival kezdjük felépíteni tenyészetünket, hogy ezzel mindent megtegyünk annak érdekében, hogy minőségi utódok közül válogathassuk ki a továbblépésünkhöz legalkalmasabb kölyköket. Mondanom sem kell ugye, hogy törzskönyv nélkül macskáink nem fajtatiszta! Ehhez a

dokumentumhoz ragaszkodni kell, mert minden fajtatiszta macskának jár! Sose feledjük macskánk származási országát! Ha ez, mondjuk, Anglia, akkor ne higgyük el, hogy léteznek híres, pl. szerb vonalak egy olyan fajtában, mely pár éve jelent meg az adott országban! Egy vonal kialakulása évtizedekben mérhető.

Minőségi táplálás

Mi sem egyértelműbb annál, hogy a legmegfelelőbb növekedéshez a fajta igényeihez legjobban illeszkedő tápanyagok szükségesek. Ami a legjobb egy maine coonnak, az korántsem lesz a legjobb egy szfinxnek!

Tenyészalkalmasság

Előfordul, hogy a legnagyobb precizitással választott kölyök sem kerül végül tenyésztésbe, mert számos módon kell felnőtt korában is bizonyítania egy macskának azt, hogy génjeinek továbbvitele a fajta számára fontos. Elsődleges ilyen mérce a kiállítás. Itt elbírálják és megállapítják, hogy a fajta alapkritériumainak (standard) megfelel-e egyáltalán. Ezek birtokában tenyésztésre kiemelt státuszba kerül, azaz a fajta értékeinek továbbvitelére kifejezetten javasolt.

Egészségügyi szűrések

Külön fejezetet érdemelnek, hiszen ezen szűrések segítségével nagyon sok esetleges későbbi probléma kiküszöbölhető. Hatalmas befektetés, szelekció és tudatos tenyésztői munka mindenre mentes állományt létrehozni. Óriási dolog az, ha egy macska minden fajtajellegzetes betegségtől mentes, és e mögött nagyon sok év nagyon sok munkája, áldozata van. Legyünk tisztában fajtánk jellegzetes betegségeivel! Ez ugyanolyan érdekünk, mint azt tudni, hogy napi hány gramm az ideális táplálék számára. Tenyésztőként hatalmas lehetőséget ad a tudomány számunkra ezekkel a szűrésekkel, de tudni kell őket okosan és jól használni.

Új családtag

Ahogy a gazdik magukhoz veszik új családtagjukat, ezzel egyidőben a tenyésztő családja is bővül. Hogy kivel, az csakis az ő döntése. Egy féltve nevelt, óvott, szeretett kismacskát átadni a világ legnehezebb dolga. Csak akkor lehet könnyebbé tenni, ha a tenyésztő olyan gazdát választ, akiben meg tud bízni, akiben látja a tüzet, a csillogó tekintetet, az elhivatottságot, mely emlékezteti arra az időszakra, mikor az első kismacskáját saját maga is kézbe vette. S mikor ebbe a tükörbe belenéz, kicsit magát látja benne. Ha pedig ez megtörténik, azaz a kémia működik, akkor tudja, hogy féltve őrzött kicsi kincse pont olyan törődést fog kapni, mint amit önmaga is adna. De mivel mindenkit nem lehet megtartani, így elengedi a kölyök kezét, viszont

mindig ott marad a háttérben, mint egy büszke, aggódó, szerető nagyszülő, akire mindig lehet számítani.

Végszó

Ha az ember letette névjegyét egy fajta mellett, és történelmét önmaga is alakítja munkásságával, akkor olyan nagyfokú védelmet próbál nyújtani fajtája és verejtékek árán létrehozott vérvonala számára, mely mindentől megvédi. Sajnos ez azonban képtelenség, legalábbis a fajta vonatkozásában, mert kontárok minden szakmában voltak és lesznek. Ezért szeretném, ha minden leendő gazdi gondolkodna egy kicsit, mielőtt lenyomja az enter billentyűt egy macskákat kínáló webshopban, vagy elhamarkodott döntést hoz kismacska megvételére, csak mert a jófogáson éppen akciós volt.

A minőségnek ára van, viszont csak egyszer kell érte fizetni. Egy jól tenyésztett macska mögött sokszor évtizedekben mérhető munka, alázat, tudás és a fajta maximális tisztelete van. Ha az ember tenyésztőtől vásárol macskát, azzal nemcsak a múltja előtt tiszteleg, hanem a jövőjét is segíti, és ezzel egy csodálatos fajta biztonságát, értékmegőrzését, jobbitását támogatja, hogy az unokáink is megtudhassák, milyen is az a szeretett, csodálatos macska, mely végigkísérte életünket. Ráadásul ennyi idő elteltével is megfigyelhetők lesznek ugyanazok a viselkedésjegyek, küllemi vonások, melyek első macskáinkban is benne voltak. Hiszen a jól tenyésztés erről szól: értékek megőrzése és továbbvitele a következő generációkba. Ez a tenyésztők dolga és felelőssége.